

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT MOLIIYASI TIZIMIDAGI
ISLOHOTLARNING ASOSIY YO'NALISHLARI

Bazarova Mamlakat Supiyevna

Osiyo xalqaro universiteti katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14608607>

Annotatsiya. Ushbu tezida O'zbekiston Respublikasida davlat moliyasi tizimi va ularga amalga oshiriladigan islohotlarning asosiy yo'nalishlari bo'yicha tegishli xulosa va takliflar berib o'tilgan.

Kalit so'zlar: moliya, davlat moliyasi, islohot, budget.

O'zbekiston Respublikasida davlatning strategik maqsadlariga erishish uchun yo'naltirilgan islohotlarni davlat moliyasini boshqarishni takomillashtirishga asoslangan holda amalga oshirish talab etilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Davlat budjeti (keyingi o'rinlarda — Davlat budjeti) to'g'risidagi ma'lumotlarning ochiqqligi va shaffofligini hamda fuqarolarning budget jarayonidagi ishtirokini ta'minlashga qaratilgan bir qator tadbirlar amalga oshirilayotganligi, shu jumladan Davlat budjeti Parlament tomonidan tasdiqlanishi, "Fuqarolar uchun budget" axborot nashri chop etilishi, Openbudget.uz axborot portali ishga tushirilishi, Davlat budjeti ijrosi to'g'risidagi ma'lumotlar milliy hamda Xalqaro valyuta jamg'armasining Davlat moliyaviy statistikasi (GFS) standartlariga muvofiq e'lon qilinishiga qaramasdan, Davlat moliyasini boshqarishni yanada takomillashtirishni talab etadigan bir qator yo'nalishlari mavjud. Jumladan:

davlat moliyasini boshqarish tizimida davlatning o'rta va uzoq muddatli maqsadlariga erishish borasida strategik o'rta muddatli istiqbollarini belgilash;

budget tashkilotlari va muassasalari hamda davlat ulushi mavjud bo'lgan korxonalarning hisobini alohida yuritish, shuningdek, vazirlik va idoralarning budgetdan tashqari mablag'larini konsolidatsiyalashgan budgetda aks ettirish;

mahalliy budgetlarni mustaqil ravishda belgilash imkonini beradigan budgetlararo transfertlarni hisoblashning shaffof uslubiyatini ishlab chiqish;

davlat xaridlari va investitsiyalarini boshqarish samaradorligini oshirish, davlat qarzini boshqarish strategiyasini ishlab chiqish, davlat aktivlari va majburiyatlarini boshqarish uchun mavjud tavakkalchiliklarni baholashning samarali tizimini joriy etish zarurligini ko'rsatmoqda. Shu munosabat bilan Xalqaro valyuta jamg'armasi va boshqa xalqaro moliya institutlari ko'magida aniq maqsadlar, vazifalar va asosiy yo'nalishlarni belgilovchi 2020 — 2024-

yillarda O'zbekiston Respublikasining davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish strategiyasi (keyingi o'rinlarda — Strategiya) ishlab chiqildi. Strategiyada davlat moliyasi to'g'risida jamoatchilikka keng qamrovli ma'lumotlar berish va shaffoflikni ta'minlash, samaradorlik va natijadorlikka bosqichma-bosqich erishishga qaratilgan soliq-budjet siyosatiga o'tish uchun strategik yondashuvlarni ishlab chiqish hamda budjet jarayoni ishtirokchilarining mas'uliyati va javobgarligini oshirish kabi yo'nalishlar ham belgilanmoqda. Strategiyani ishlab chiqishda nafaqat iqtisodiyoti rivojlangan davlatlar, balki moliyaviy-iqtisodiy jihatidan tuzilmasi o'xshash davlatlar tajribasi ham o'rganib chiqildi. Davlatni uzoq muddatli rivojlantirish konsepsiyalari hamda ustuvor davlat dasturlari, xususan, 2017 — 2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishlari bo'yicha [Harakatlar strategiyasi](#) mazkur Strategiyani ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qildi. Strategiyani amalga oshirish davri 2024-yilgacha mo'ljallangan bo'lib, quyidagi muhim maqsadlarni o'z ichiga oladi:

soliq-budjet siyosatiga strategik yondashuvni tatbiq etish maqsadida o'rta muddatli budjet asoslarini ishlab chiqish hamda yillik budjetni shakllantirishning yangi "natijaga yo'naltirilgan budjet" tizimini joriy etish;

makrofiskal prognozlar ishonchliligini ta'minlash bo'yicha institutsional salohiyatni va budjet jarayoni ishtirokchilarining mas'uliyatini oshirish;

budjet mablag'larini taqsimlovchilar va mahalliy davlat hokimiyati organlarining budjet sohasidagi vakolatlarini va hisobdorligini oshirish hamda ularning mas'uliyatini kuchaytirish;

fiskal tavakkalchiliklarni baholash, moliyaviy aktivlar va majburiyatlar hisobini yuritish hamda ularni samarali boshqarish tizimini joriy etish;

budjet hisobi standartlarini birxillashtirish, ichki nazorat va audit tizimini takomillashtirish orqali moliyaviy intizomni mustahkamlash;

budjet ma'lumotlarining ochiqligi, to'liqligi va xalqaro standartlarga mosligini ta'minlash;

budjet jarayoni ustidan parlament va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish.

Strategiya maqsadlariga erishish uchun quyidagi asosiy vazifalarni amalga oshirish zarur:

uzoq muddatli davlat moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan strategik o'rta muddatga mo'ljallangan soliq-budjet siyosatini yuritish;

makroiqtisodiy cheklovlar va vazifalarni nazarda tutuvchi budjetlashtirishning "yuqoridan pastga" yondashuvini joriy etish yo'li bilan soliq-budjet nazoratini kuchaytirish va barcha budjet jarayoni ishtirokchilarining javobgarligi va hisobdorligini oshirish;

budjet mablag‘lari taqsimlovchilari uchun ajratiladigan budjet mablag‘larini dasturlar kesimida tasdiqlash va natijadorligini baholash tizimiga bosqichma-bosqich o‘tish;

fiskal tavakkalchiliklarini baholash hamda zamonaviy makroprognozlashtirish modullarini qo‘llashni joriy etish;

budjet jarayonining shaffofligi va budjet ma’lumotlarining ochiqqligini oshirib borish, jumladan davlat budjeti ijrosi to‘g‘risidagi hisobotni Parlamentga taqdim etish jarayonini takomillashtirish va shaffofligini oshirish; Budjetni rejalashtirishning amaldagi tizimida strategik yondashuvning mavjud emasligi budjet mablag‘larini soliq-budjet siyosatining ustuvor yo‘nalishlari va Davlat budjetining moliyaviy salohiyatidan kelib chiqqan holda taqsimlash imkoniyatini cheklaydi. Bu esa, o‘z navbatida, budjet majburiyatlarining mantiqsiz o‘rishiga va ajratilgan budjet mablag‘laridan foydalanish samaradorligi yetarli darajada nazorat qilinmasligiga olib keladi. Davlat siyosatining o‘rta va uzoq muddatli maqsadlarini qo‘llab-quvvatlash va unga erishish talablariga javob beradigan samarali davlat moliyasini boshqarish tizimini yaratish maqsadida “moliya yili davomida moliyaviy resurslarning yetarliligini baholash” tamoyilidan “qabul qilinayotgan siyosiy qarorlarning o‘rta va uzoq muddatli oqibatlarini va ajratilgan budjet mablag‘larining natijadorligini baholash” tamoyiliga o‘tishni nazarda tutuvchi strategik yondashuvni soliq-budjet siyosati doirasida keng joriy etish zarur.

REFERENCES

1. Abidovna, A. S. (2024). XUSUSIY OLIY TA’LIMDA HR MENEJMENTDAN FOYDALANISHNING KONSEPTUAL ASOSLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 68-74.
2. Джураева, М. С., & Алимова, Ш. А. (2024). СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО КАК ИНСТРУМЕНТ РЕШЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ ПРОБЛЕМ. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(2), 347-352.
3. Алимова, Ш. А., & Джураева, М. С. (2024). РОЛЬ ИННОВАЦИЙ В РАЗВИТИИ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 355-359.
4. EI, I. (2024). MAKROIQTISODIY KO‘RSATKICHLARNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 275-281.

5. EI, I. (2024). YALPI ICHKI MAHSULOT TUSHUNCHASI VA UNI HISOBLASHNING ASOSIY SHARTLARI. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 266-274.
6. EI, I. (2024). O 'ZBEKISTONDA MAKROIQTISODIY KO 'RSATKICHLAR O 'ZGARISHLARINING 2022 VA 2023 YILLAR VA TARMOQLAR MIQYOSIDA TAHLILI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 44-52.
7. Mamlakat, I. (2023). THE USE OF DICTIONARIES IN READING AND UNDERSTANDING LITERARY TEXTS IN NATIVE LANGUAGE LESSONS. International Journal of Advance Scientific Research, 3(09), 285-292.
8. Supiyevna, B. M. (2024). IMPROVING THE EFFICIENCY OF LEADER LABOR IN THE MODERN MANAGEMENT SYSTEM. Gospodarka i Innowacje., 54, 51-55.
9. Bazarova, M., Zhomartkyzy, G., & Kumargazhanova, S. (2019). Using an ontological model for transfer knowledge between universities. In Computational and Information Technologies in Science, Engineering and Education: 9th International Conference, CITech 2018, Ust-Kamenogorsk, Kazakhstan, September 25-28, 2018, Revised Selected Papers 9 (pp. 34-43). Springer International Publishing.
10. Sodikova, N. T. (2024). PROMOTION OF LABOR PRODUCTIVITY GROWTH IN THE ENTERPRISE AS A BASIC CONDITION. Bulletin news in New Science Society International Scientific Journal, 1(3), 188-198.
11. To'rayevna, S. N. (2024). KORXONA FAOLIYATIDA INNOVATSIYALARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBASIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI.
12. To'rayevna, S. N. (2024). O'ZBEKISTONDAGI XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA AHOLINI ISH BILAN BANDLIGINI TASHKIL ETISHNING INNOVATION XUSUSIYATLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 113-118.
13. Халилов, Б. Б., Нарзуллаева, Г. С., Баходиров, С., & Университети, Б. Д. (2021). ТИЖОРАТ БАНКЛАРИНИНГ ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИ ВА УНИ ШАКЛЛАНТИРИШ МЕХАНИЗМЛАРИ. MODERN SCIENTIFIC CHALLENGES AND TRENDS, 51.
14. Bahodirovich, X. B. (2024). KICHIK BIZNES SUB'EKTLARINING MOLIVAVIY MECHANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI.

15. Bahodirovich, X. B. (2024). O'ZBEKISTONDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARINI TUZISH TARTIBI. *Gospodarka i Innowacje.*, 52, 9-13.
16. Kayumovich, K. O., Gulyamovich, D. I., & Khudoynazarovich, S. A. (2020). Information and information technologies in digital tourism. Special issue on financial development perspectives of the life standard in Central Asia, 32.
17. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 153-159.
18. Khudoynazarovich, S. A. (2022). Features of evaluating the effectiveness of activities at the Bukhara State University. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(11), 153-159.
19. Azimov, B. F., & Quدراتова, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION STRATEGIYALARINI QOLLASH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 325-330.
20. Azimov, B. F., & Quدراتова, G. M. (2024). SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION STRATEGIYANI SHAKLLANTIRISH VA AMALGA OSHIRISHNING DOLZARBLIGI. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 183-187.
21. Azimov, B. F., & Quدراتова, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOATI KORXONALARIDA BAZAVIY INNOVATSION STRATEGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH. *MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS*, 1(3), 332-336.
22. Qizi, R. N. O. (2024). YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOTNI BARQAROR O'SISH KO'RSATKICHLARI. *Gospodarka i Innowacje.*, 54, 113-118.
23. кизи Рахмонкулова, Н. О. (2023). КИЧИК САНОАТ ЗОНАЛАРИНИНГ ХУДУДЛАР ИҚТИСОДИЁТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ ЎРНИ. " Экономика и туризм" международный научно-инновационной журнал, 6(14).
24. Рахманкулова, Н. (2023). Роль инвестиций в региональном экономическом развитии. *Gospodarka i Innowacje.*, 36, 168-170.

25. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 314-322.
26. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). BUXORO VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASI VA BANDLIK. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 67-73.
27. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). "BUXORO SUV TA'MINOTI" MCHJ KORXONASINING UMUMIQTISODIY HOLATI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 390-398.
28. Akbarovna, N. N. (2024). TASHQI IQTISODIY FAOLIYAT YURITISHNING SHAKLLARI VA YO'NALISHLARI. STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS, 1(3), 57-63.
29. Akbarovna, N. N. (2024). KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK IQTISODIYOTNING MUHIM SOHASI SIFATIDA. MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS, 1(3), 307-313.
30. Akbarovna, N. N. (2024). O 'ZBEKISTON IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA MAKROIQTISODIY DASTURLARNI ISHLAB CHIQUISH VA AMALGA OSHIRUVCHI YONDASHUVLARDAN FOYDALANISH. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 383-389.
31. Qayumovna, J. Z., Ne'matovna, R. N., & Azizovna, P. A. FAVORABLE INVESTMENT CLIMATE FORMATION ISSUES FOR ATTRACTING ACTIVE INVESTMETNS. GWALIOR MANAGEMENT ACADEMY, 29.
32. Жумаева, З. (2023). МИРОВОЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ. Nashrlar, 318-321.
33. Jumayeva, Z. K., & Mamadjonov, G. N. (2024). Ways to Strengthen Financial Control in the Utilization of State Budget Funds. EUROPEAN JOURNAL OF BUSINESS STARTUPS AND OPEN SOCIETY, 4(1), 61-64.
34. Bustonovna, J. Z. (2024). IQTISODIY MUAMMOLARNI HAL QILISHDA BARQARORLIKNI TA'MINLASHNING MUHIM SHARTLARI. Miasto Przyszłości, 55, 1436-1440.
35. Bustonovna, J. Z. (2024). JISMONIY SHAXSLAR DAROMADLARINI SOLIQQA TORTISH MEXANIZIMINI TAKOMILASHTIRISH.

36. Jumayeva, Z. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ELEKTRON TIJORATNING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI. *Modern Science and Research*, 3(6).
37. Azimov, B. F. (2024). MOLIVAVIY SEKTORDA STATISTIK KUZATISH VA UNING USULLARI. XALQARO KONFERENSIYA VA JURNALLARNI SIFATLI INDEXLASH XIZMATI, 1(1), 28-31.
38. Azimov, B. F., & Quدراتova, G. M. (2024). TIKUVCHILIK SANOAT KORXONALARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION STRATEGIYALARINI QOLLASH. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 325-330.
39. Azimov, B., Toshev, F., & Raximova, D. ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA MOLIVALASHTIRISH MODELLARI. TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA, 4.
40. Turayevich, I. A. (2024). MILLIY IQTISODIYOTGA INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNI BOSHQARISH YO 'LLARI. *Miasto Przyszłości*, 55, 1464-1468.
41. AT, I. (2024). MINTAQALARDA TADBIRKORLIK SUB'EKTLARI INVESTITSION LOYIHALARINI IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA O 'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(2), 306-314.
42. AT, I. (2024). TADBIRKORLIK FAOLIYATINING DAVLAT TOMONIDAN QO 'LLAB QUVVATLANISHI VA SOHAGA MINTAQALAR MIQYOSIDA INVESTITSIYA JALB QILISH SAMARADORLIGI. *THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD*, 1(2), 264-271.
43. Avazovna, R. L. (2024). PENSIYA TA'MINOTINI MOLIVAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASH ORQALI PENSIYA QAMROVINI KENGAYTIRISH MASALALARI. *Miasto Przyszłości*, 55, 1469-1474.
44. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). AHOLI BANDLIGINI OSHIRISH. *MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS*, 1(3), 314-322.
45. Hakimovich, T. M., & Avazovna, R. L. (2024). BUXORO VILOYATIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASI VA BANDLIK. *STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS*, 1(3), 67-73.

46. qizi Bobojonova, M. J. (2023). AGROTURIZMNING IQTISODIYOTDA O ‘RNI, SALOHIYATI VA INFRATUZILMASINI YAXSHILASH. Educational Research in Universal Sciences, 2(8), 48-52.
47. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). TIJORAT BANKLARINI TRANFORMATSIYA QILISHDA DIVERSIFIKATSIYA STRATEGIYASINING AHAMIYATI. MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS, 1(3), 300-306.
48. Jumayeva, Z. B., & Bobojonova, M. J. (2024). KORXONALARNING BOZORDAGI FAOLLIGINI BAHOLASHDA ANSOFF MATRISASINI QO‘LLASH: AFZALLIKLARI VA USTUNLIKLARI. ANALYSIS OF MODERN SCIENCE AND INNOVATION, 1(3), 100-106.
49. Yunusovana, U. N., Munira, D., Nigina, M., & Munojot, M. (2021). WAYS OF DEVELOPING DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN. САМАРҚАНД ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ, 527.
50. Sadilloevna, D. M. (2024). IQTISODIYOTDA INSON TARAQQIYOTI KONSEPSIYASI VA UNI BAHOLASH MEZONLARIDAN FOYDALANISHNING METOLOGIK ASOSLARI. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 4(08), 161-167.
51. Djurayeva M.S. (2024). ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF A MODERN ENTERPRISE. Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research, 11(12), 222–227.